

Հաշվետվություն Լեռնային Ղարաբաղ կատարած այցի մասին

Այցի ընթացքում տեղի ունեցան հանդիպումներ ԼՂՀ ԱԺ նախագահ Ա. Ղուլյանի, ԼՂՀ ԱԺ պատգամավոր, «Ազատ հայրենիք» կուսակցության անդամ Գագիկ Պետրոսյանի, «Հայ հեղափոխական դաշնակցություն-Շարժում 88» դաշինքի անդամ Արմեն Սարգսյանի, ԼՂՀ ԱԺ պատգամավոր, Ստեփանակերտի մամուլի ակումբի նախագահ Գեղամ Բաղդասարյանի, «Անհայտ կորած ազատամարտիկների միություն» ՀԿ նախագահ Վերա Գրիգորյանի և մի խումբ անհայտ կորած զինվորների ծնողների հետ:

«Անհայտ կորած ազատամարտիկների միություն» ՀԿ գրասենյակում մի խումբ անհայտ կորածների մայրերին ցուցադրվեց ծրագրի շրջանակներում պատրաստված «Պատերազմից տուժածները» ֆիլմը:

Ի դեպ, տեսաֆիլմը ցուցադրվել է նաև «Համասփյուռ» ցանցով /Ալավերդի «Անկյուն+3, Վանաձոր «Լոռի», Գյումրի «Գալա», Նոյեմբերյանի «Քամուտ», Սեւանի «STV1», Աբովյանի «Աբովյան», Արմավիրի «Ալտ», Կապանի «Սոսի»/, նաև www.youtube.com՝ [/www.youtube.com/watch?v=NVRv0fobhhuo/](http://www.youtube.com/watch?v=NVRv0fobhhuo/) էլեկտրոնային կայքում:

Բոլոր հանդիպումներին մասնակցում էին «Երիտասարդ խաղաղասերների բրիգադի ձևավորում» ծրագրի Լեռնային Ղարաբաղի ներկայացուցիչները:

ԼՂՀ ԱԺ նախագահ՝ Աշոտ Ղուլյանի հետ հանդիպման սկզբում ՀՔԱ Վանաձորի գրասենյակի ղեկավար Արթուր Սաքունցը ներկայացրեց ծրագրի շրջանակներում, ԼՂՀ անհայտ կորածների և նրանց հարազատների, նախկին ռազմագերիների, փախստականների խնդիրների ուսումնասիրության հիման վրա կազմված զեկույցների համառոտ բովանդակությունը, բացահայտված խնդիրների լուծման ուղղությամբ օրենսդիր մարմնի և ՀԿ-ների համագործակցության կարևորությունը, նշված թիրախ խմբերի խնդիրների լուծման կարևորությունը միջազգային մարդասիրական իրավունքի տեսակետից:

«Կոնֆլիկտի լուծման առումով դեռ որոշում չկա, բայց հումանիտար նշանակության խնդիրները պետք է իրենց լուծումը ստանան: Այստեղ շատ կարևոր է երիտասարդների մասնակցային գործընթացի ապահովումը: Բացի պետական կառույցներից, կարևոր է քաղաքացիական հասարակության դերը: Եվ ինչքան փակ է մնում խնդիրը, այնքան խոցելի է գտնվում պետությունը», - նշեց Ա. Սաքունցը: Կոնֆլիկտից տուժածների շահերի պաշտպանության համար իրավական մեխանիզմների ձևավորումը կարևորվեց ոչ միայն այսօրվա պահանջների

տեսակետից, այլ նաև կոնֆլիկտի լուծումից հետո նոր հնարավոր խնդիրների առաջացման դեպքում նրանց ջբադաքականացնելու տեսակետից:

ՀՔԱ Վանաձորի գրասենյակի ղեկավարը հայտնեց կազմակերպության կողմից մշակված «Անհայտ կորածի մասին» օրենքի նախագծի մասին, որը ներկայումս գտնվում է Կարմիր Խաչի Միջազգային Կոմիտեի փորձագետների մոտ:

ԼՂՀ ԱԺ նախագահ Աշոտ Ղուլյանը ցավով նշեց, որ քաղաքացիական հասարակության կառույցների՝ հասարակական կազմակերպությունների ու պետական կառույցների միջև համագործակցությունը խիստ անբավարար է: Եթե նման համագործակցությունը լիներ, ապա հասարակության տարբեր շերտերի, այդ թվում՝ պատերազմից տուժածների հիմնախնդիրների լուծման ուղղությամբ իրականացվող աշխատանքները կլինեին ավելի արդյունավետ:

ԱԺ նախագահը նշեց, որ այդ մարդկանց խնդիրների լուծմանը կարողանում են անդրադառնալ այնքանով, որքանով հնարավորություն են տալիս պետական միջոցները: ԼՂՀ-ում պատերազմից տուժածների հիմնախնդիրների լուծման համար ռեսուրսների միակ աղբյուրը պետական է, միջազգային կառույցների դերը այդ խնդիրների լուծման մեջ գրեթե զրոյական է՝ Լեռնային Ղարաբաղի իրավական կարգավիճակի անհստակության պատճառով:

Միջազգային պարտավորությունները շրջանցում են Լեռնային Ղարաբաղին: ԼՂ խնդրի հետ կապված մեզնից պահանջում են այս անել, այն անել, և դրա հետ մեկտեղ ոչ մեկը չի ցանկանում ինչ-որ պարտավորություն ստանձնել:

Օր. երբ որևէ աղբյուրանցի հայտնվում է մեր տարածքում, մենք անմիջապես դրա մասին տեղեկացնում ենք Կարմիր Խաչի Միջազգային Կոմիտեի ներկայացուցիչներին, նույնը չի անում Ադրբեյջանը: Այսինքն, դիսբալանս կա մեր երկրների միջև: Ադրբեյջանի կողմից անմիջական տեղեկատվության փոխանակման պակաս կա:

Այդ ամենը կատարվում է Կարմիր Խաչի Միջազգային Կոմիտեի ներկայացուցիչների միջոցով:

ԼՂՀ ԱԺ նախագահի տվյալներով կոնֆլիկտի սկզբնական փուլում ԼՂՀ-ում փախստականների թիվը մոտավոր 7-8 հազար էր: ՀՀ տեղափոխված փախստականները միանգամից հայտնվել են միջազգային կառույցների ուշադրության կենտրոնում: Նմանատիպ օգնություն չի ցուցաբերվել ԼՂՀ փախստականներին:

1988-89թթ. ԼՂՀ տարածքում հանգրվանած փախստականների մեծ մասին ապահովել են բնակարաններով: Մյուսներին տեղավորել են ժամանակավոր կացարաններում: Երբ պետությունը հնարավորություն է ունենում, ապա անպայման տրամադրում է բնակարաններ:

ԼՂՀ բնակարաններով ապահովում է նաև զոհված ազատամարտիկների ընտանիքներին, բռնադատվածներին, առաջին կարգի հաշմանդամներին: «Մեր պետության համար դա մի լրացուցիչ բեռ է, և ոչ մի միջազգային կառույց չի աջակցում: Եվ դա միշտ վերագրում են նրան, որ Ադրբեջանը դեմ է»,- նշեց ԼՂՀ ԱԺ նախագահ Ա. Ղուլյանը:

«Երբ բաշխում ենք բյուջեն, մտածում ենք՝ ինչ անել. դպրոց կառուցենք, թե ինֆորմացիոն ինչ-որ կառույց: ԼՂ հասարակությունը ինֆորմացիայի պակաս ունի, չկա կամքի դրսևորում:

Նույնը չենք կարող ասել Ադրբեջանի փախստականների մասին. նրանք Ադրբեջանում մշտապես օգնություն են ստանում»,- շարունակեց Ա. Ղուլյանը:

ԼՂՀ ԱԺ նախագահը մասնակիցների ուշադրությունը հրավիրեց նաև հետևյալ խնդրի վրա. «Մեկ այլ կողմ կա ևս. դա այն է, որ այդ երեք կատեգորիաները՝ անհայտ կորած, փախստական, նախկին ռազմագերի, խառնված են: Օրինակ, այդ նույն ընտանիքում կարող է լինել և անհայտ կորած, և փախստական»:

Անդրադառնալով անհայտ կորածների խնդիրներին՝ ԱԺ նախագահը հայտնեց, որ մի պայման պետք է աշխատի. որպեսզի Ադրբեջանը լրիվ բացի իր բոլոր օբյեկտները: Որովհետև ստացվում է, որ մենք ամեն ինչ անում ենք (նրանց առաջ բացում ենք բանտերը, նրանք կարող են գալ, տեսնել), բայց նույնը չենք ստանում: Մենք ոչինչ ոչնչի դիմաց չենք դնում, այնպես է ստացվում, որ միակողմանի պարտավորություն ենք ստանձնել»:

«Այն խնդիրները, որոնց մեջ կա ԼՂ թեման, պիտի մասնակցի նաև ԼՂՀ»,- հայտարարեց Ա. Ղուլյանը, շարունակելով,- «Այն երկիրը, որն իրեն անկախ է հռչակել, պիտի լինի նույն միջազգային չափանիշների վրա»:

Անդրադառնալով անհայտ կորածների խնդրին՝ ԼՂՀ ԱԺ նախագահը ասաց, որ «Անհայտ կորածի մասին օրենք ընդունելով՝ մենք այդ մարդկանց հարցը չենք լուծում: Մինչև չունենանք ինֆորմացիայի բազա Ադրբեջանից, չենք կարող լուծել նրանց խնդիրները: Իսկ ադրբեջանական կողմը շատ փակ է, և հնարավոր չէ ոչ մի հավաստի ինֆորմացիա ստանալ»:

Առաջարկություն ԼՂՀ ԱԺ նախագահի կողմից «Անհայտ կորածի մասին» օրենքի նախագիծը՝ մշակված ՀՔԱ Վանաձորի գրասենյակի կողմից ուղարկել ԼՂՀ, որտեղ դրա հիման վրա կանցկանցվեն լուսմներ տարբեր կառույցների (պետական և ոչ պետական) հետ օրենքի ընդունման նպատակով:

«Ազատ հայրենիք» կուսակցություն անդամ Գագիկ Պետրոսյանը հանդիպման սկզբում նշեց, որ ԼՂՀ-ում բացակայում են այն կառույցները, որոնք կարող էին զբաղվել պատերազմից տուժածների խնդիրներով:

Կարիք կա, որպեսզի ՀԿ-ները և պետական կառույցները զբաղվեն այդ խնդիրներով:

Ֆինանսական աջակցություն կա, բայց չկան համապատասխան մասնագետներ, մարդիկ, որոնք կարող են զբաղվել այդ խնդիրների լուծման ուղղությամբ:

Մեր այն հարցին, թե ինչ հիմունքներով են ընտրվում այն փախստականները, որոնց պետությունը բնակարաններով ապահովում է, Գ. Պետրոսյանը նշեց, որ այդ հերթացուցակը որոշում է ԼՂՀ Սոցիալական ապահովության նախարարությունը:

Գ. Պետրոսյանը մասնակիցների ուշադրությունը հրավիրեց ԼՂՀ-ում կանանց աշխատատեղերի սակավության խնդրին: Սա կարևորագույն խնդիր է, որը ցավոք դուրս է մնում շատ կազմակերպությունների ուշադրությունից հակամարտության գոտիներում:

Նա ավելացրեց նաև, որ եթե լինեն խնդրի լուծմանն ուղղված առաջարկություններ, ապա կարելի է զբաղվել դրանով, և հույս հայտնեց, որ այս մոնիթորինգի արդյունքները հենց կարող են հանդիսանալ հիմք դրա համար:

Գ. Պետրոսյանը նշեց, որ կան օրենսդրական բացեր, որոնք հնարավորություն չեն տալիս լուծել շատ խնդիրներ:

Առաջարկություն «Ազատ հայրենիք» կուսակցության անդամ Գագիկ Պետրոսյանի կողմից - հիմնականում իրենց հուզող խնդիրներով հավաքներ, ժողովներ լինեն, դիմեն քաղաքական գործիչներին:

Մարդիկ իրենց վրա վերցնում են պարտավորություններ՝ ստանձնելով այս կամ այն պաշտոնը, բայց շատ դեպքերում չեն համապատասխանում այդ պաշտոնին:

Անհրաժեշտ է, որպեսզի ՀԿ-ները ուսումնասիրեն այդ մարդկանց գործունեությունը, և պարզ կդառնա, որ այդ մարդիկ իրենց պաշտոնը զբաղեցրել են ոչ օրինական միջոցներով:

«Բյուրոկրատական քաշքշուկը շատ է», - հայտնեց ԱԺ պատգամավորը:

Գ. Պետրոսյանը հայտնեց նաև, որ ներկայումս փորձագիտական հետազոտման է ուղարկված ԼՂՀ «Երկքաղաքացիության մասին» օրենքը:

Հանդիպման ժամանակ երիտասարդ խաղաղասեր Ալեքսանդր Բադալովը անդրադարձավ հայերի և ադրբեջանցիների միջև տեղեկատվական պատերազմին, որում, ըստ նրա, Ադրբեջանի պաշտոնական տեսակետները գերակշռում են:

Մասնավորապես, երբ փորձում են տեղեկատվություն ստանալ ԼՂՀ մասին ինտերնետային **Google** կայքից, ապա միանգամից բացում է **www.google.az**, և ստացվում է, որ «Մենք գտնվում ենք Ադրբեջանում, և շատ տուրիստներ, որոնք փորձում են իմանալ Ղարաբաղի մասին /տեսարժան վայրեր, փաստեր և այլն/, կարծում են, որ ԼՂՀ գտնվում է Ադրբեջանի սահմանում, ստացվում է ապատեղեկատվություն, և մենք ոչինչ չենք կարողանում անել ադ սխալը շտկելու համար», - նշեց երիտասարդ խաղաղասերը:

Գագիկ Պետրոսյանի կարծիքով պատճառն այն է, որ Ադրբեջանի իշխանությունները շատ մեծ գումար են ներդնում հակահայկական պրոպագանդայի համար:

Ալեքսանդր Բադալովը անդրադարձավ նաև կրթական խնդիրներին: Նա շատ անգամներ դիմել է տարբեր ֆոնդերի, որոնք ֆինանսավորում են արտասահմանում ուսում ստանալու համար, բայց իմանալով, որ ինքը ԼՂՀ-ից է, մերժում են: Այսինքն, ԼՂ երիտասարդները կրթություն ստանալու հնարավորություն չունեն:

Ի պատասխան Գ. Պետրոսյանը հայտնեց. «Արդեն կա նման գաղափար, մշակված ծրագիր, գումար էլ ունենք, մնում է միայն իրականացնենք այդ ծրագիրը»:

Գեղամ Բաղդասարյան՝ անկախ պատգամավոր, Ստեփանակերտի մամուլի ակումբի նախագահ - «Նշված կատեգորիաների (անհայտ կորած, նախկին ռազմագերի, փախստական) հետ կապված առաջնային խնդիրը քաղաքացիության մասին օրենքի բացակայությունն է»:

Գ. Բաղդասարյանը մասնակիցների ուշադրությունը հրավիրեց հետևյալ խնդրին. «Դիմում ենք ուրիշներին, որ ճանաչեն մեր անկախությունը, բայց եթե չկա այդ օրենքը, ինչպես կարող ենք լինել անկախ: Օրինակ, փախստականների իրավունքները կանոնակարգված չեն. նրանք չեն կարողանում մասնակցել համապետական ընտրություններին»:

Այնուհետև եզրափակեց. «Եթե քաղաքացիության հարցը չի լուծվում, ապա մյուս խնդիրների մասին խոսելն ավելորդ է: Աբսուրդ է, որ երկիրը չունի քաղաքացիության մասին օրենք»:

Հանդիպման ընթացքում ձևակերպվեցին հրատապ լուծվելիք հետևյալ խնդիրները,

o ԼՂՀ «Քաղաքացիության մասին» օրենքի ընդունում

o Փախստականների լեզվական խնդիրների լուծում

Երկրորդ խնդրի վերաբերյալ զեկույցի մեջ նշված էր, որ որոշ փախստականներ դժվարություն են ունենում ռուսերեն լեզվով դիմումներ ներկայացնել պետական մարմիններին: Նշվեց նաև, որ, ըստ ԼՂՀ Կառավարության ներկայացված պատասխանի, հայերեն լեզվով դասընթացներ են կազմակերպվում ռուսալեզու կրթությամբ մարդկանց համար

Ըստ Գ. Բաղդասարյանի՝ անհրաժեշտ էր, որպեսզի ավագ սերնդի ներկայացուցիչներին իրավունք տրվեր դիմումները ներկայացնել ռուսերեն լեզվով, չնայած ԼՂՀ պետական լեզուն հայերենն է: Իսկ նրանց երեխաներին ընդունելին ռուսական թեքումով դասարաններ, որոնք ուսմանը զուգընթաց բարձր դասարաններում աստիճանաբար կանցնեին հայերեն լեզվով ուսուցմանը:

Ներկայումս, փախստականներին բնակարաններ հատկացվում են այնպիսի տարածքներում, որոնք գտնվում են քաղաքի կենտրոնից բավական հեռու, և շատ դեպքերում մարդիկ նախընտրում են մնալ ժամանակավոր կացարաններում, քան

տեղափոխվել նորմալ պայմաններով բնակարաններ:

Մյուս կողմից, ըստ Գ. Բաղդասարյանի, չպետք է լինի փախստականների թաղամաս, գոհված ազատամարտիկների շենք, դա ուղղակի ամոթ է: Սա ինտեգրում չէ, այլ ընդգծում է նրանց առանձնահատկությունը՝ խոցելիությունը:

Այսինքն, մոտեցման հիմքում պետք է լինի ոչ միայն բնակարանի տրամադրումը, այլ համապատասխան միջավայրի ստեղծումը:

Նախկին ռազմագերիների վերաբերյալ Գ. Բաղդասարյանը նշում է. «Պետք է մինչև պատերազմական գործողությունները գերի ընկածներին տրվի բռնադատվածի, իսկ պատերազմի մասնակիցներին՝ ազատամարտիկի կարգավիճակ»:

ԱԺ անկախ պատգամավորը քննարկվող խնդիրների լուծման մեջ կարևորում է հասարակական կազմակերպությունների մասնակցությունը: Նա գտնում է, որ պետք է ստեղծել համապատասխան կազմակերպություններ, որոնք կզբաղվեն պատերազմից տուժածների հարցերով՝ տարբեր պետական կառույցների հետ համագործակցության մեջ ներգրավելով պատերազմից տուժածներին: Այսինքն, կարևոր է ինքնակարգավորումը՝ իրենց իսկ ինտեգրումը իրենց խնդիրների լուծման մեջ:

«Հայ հեղափոխական դաշնակցություն-Շարժում 88» դաշինքի անդամ, ԱԺ պատգամավոր Արմեն Սարգսյանը հանդիպման ընթացքում անդրադառնալով փախստականների խնդիրներին՝ նշեց, որ նրանք ԼՂՀ-ում որևէ խնդիր չունեն:

«Նրանք հիմնականում եկել են իրենց տները, այսինքն, պետությունը հիմնականում վերաբնակեցման տարբերակն էր առաջարկում: Պետությունը նրանց տներ է առաջարկում, կամ օգնում է վերանորոգման հարցերում»:

Ինչ վերաբերում է փախստականների լեզվական խնդիրներին, ապա Ստեփանակերտում բացվեցին ռուսական թեքումով դասարաններ, որտեղ կարող էին սովորել 3 տարի, որից հետո երեխաները կարող էին շատ հեշտությամբ տեղափոխվել սովորական հայալեզու կրթությամբ դասարաններ:

Ա. Սարգսյանի կարծիքով, պատերազմի ժամանակ ճիշտ է եղել են լեզվական խնդիրներ, բայց պատերազմից հետո շատ կարճ ժամանակահատվածում այդ խնդիրները վերացան:

«Փախստականներից շատերը չեն ցանկանում ընդունել քաղաքացիություն, քանի որ փախստականի կարգավիճակով նրանք ունեն որոշակի արտոնություններ», -նշեց Ա. Սարգսյանը:

Ինչ վերաբերում է փախստականներին հատկացված բնակարանների սեփականաշնորհման խնդրին, ապա այսպիսի խնդիր չկա, քանի որ նրանք հիմնականում նախկինում ապրել են ԼՂ-ում:

Ա. Սարգսյանը հայտնեց որ նախկին ռազմագերիների թիվը ԼՂՀ-ում շատ չէ:

Նրա կարծիքով սխալ է, երբ նույն կարգավիճակն են տալիս պատերազմի մասնակից զինվորին, որը կռվի դաշտում է գերի ընկել, և ուղղակի փախուստի ժամանակ գերի ընկածին:

Նա հայտնեց, որ ԼՂՀ բյուջեի մեծ մասը ծախսվում է նպաստների և թոշակների հատկացման համար: Եվ որպեսզի բացառվեն տարբեր տիպի կոռուպցիայի դրսևորումները, ԼՂՀ նախագահի պահանջով ՀՀ-ից հրավիրվել են տարբեր բժիշկներ, որոնք ստուգումներ են իրականացրել հաշմանդամի կարգավիճակ ստացածների փաստաթղթերում՝ պարզելու արդյոք այդ մարդիկ համապատասխանում են պետության կողմից տրվող օգնության չափանիշներին:

Նման ստուգումների արդյունքում բազմաթիվ խախտումներ են արձանագրվել, որոնք հնարավորություն կտան պետության աջակցությունը ավելի արդյունավետ դարձնել և հասցեագրեն նրանց, ովքեր դրա կարիքը ունեն:

Այսպիսով, անհրաժեշտ է ունենալ տարբեր իրավիճակներում խոցելի դարձած մարդկանց համար առանձին իրավական կարգավիճակ՝ նկատի ունենալով պատերազմից տուժածների հիմնախնդիրների ամբողջական ուսումնասիրություն հենց կառավարության կողմից՝ հետագայում տարաբաժանելով առանձին կարգավիճակների, ու օրենսդրությամբ ամրագրելով նրանց տրամադրվող աջակցությունը: